PATAKI JENŐ (1857–1944) ÖNÉLETRAJZA[1]

A szöveget és annak digitalizálását ellenőrizte: Gazda István

Elődöm 1638-ban Sárospatakról vándorolt be Kolozsvárra. Leszármazottjai: ősatyám, Pataki István (1650–1705) Apafi fejedelem udvari református papja. Ükatyám (I.) Pataki Sámuel (1692–1766) Kolozsvár szerződéses orvosa. Dédatyám, (II.) Pataki Sámuel (1731–1804) a ref. kollégium tanára s Kolozs vármegye physicusa. Nagyatyám, (III.) Pataki Sámuel (1765–1824) Erdélyország főorvosa. Öccse, Pataki Mihály (1780–1843) Kolozsvár több ízben megválasztott főbírája (polgármester). A városháza, nagykaszárnya, a Magyar utcai ref. templom építése s a város kivilágítása az ő nevéhez fűződik. Nagybátyám, Pataki Dániel (1804–1871) szintén Erdélyország főorvosa. Atyám Pataki Sándor (1811–1886), mint törvényszéki tanácsos a Guberniumot szolgálta.

Születtem 1857. november 23-án Kolozsvárt. Elemi és középiskolai tanulmányaimat a kolozsvári ref. kollégiumban végeztem 1876-ban. Még abban az évben a családi hagyományt követve beiratkoztam a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem orvosi szakára. Mint orvostanhallgató négy ízben nyertem pályadíjat.

Orvostudori oklevelemet 1882-ben nyertem el, s október hó 12-én avattak fel orvostudorrá. Továbbképzés céljából Budapestre mentem s a II. Szülészeti s nőgyógyászati klinikán mint gyakornok négy hónapot, a Stefánia gyermekkórházban mint segédorvos két évet töltöttem. Ekkor gróf Batthyány Lajos győri főispán, majd fiumei kormányzó meghívására Vas vármegyébe költöztem, mint a család házi orvosa. Emellett – Sárvárt lakván – még a következő állásokban fejtettem ki orvosi működést: 1887. június 25-től 1889. június 1-jéig mint ikervári körorvos; 1889. június 1-jétől 1898. április 15-ig mint Sárvár nagyközség orvosa; 1890. július 1-jétől 1898. április 15-ig mint a község kórházának vezető orvosa; 1893-tól 1898. április 15-ig mint a Sárvár vidéki ipartestület betegsegélyező pénztár orvosa.

A kolozsvári kerületi tisztiorvosi állásra való kinevezésem kilátásba helyeztetvén, 1898. április havában visszaköltöztem Kolozsvárra. A kinevezés június 1-jére évi 500 frt fizetés és 100 frt lakbérilletmény folyósításával megtörtént, s ez időtől fogva a ker. t. orvosi teendőket az uralomváltozás időszakáig végeztem. Közben különböző időszakokban voltam gazdasági tanintézeti, vasúti, dohánygyári, Mária-Valéria árvaházi s színházi orvos. Egyúttal magángyakorlatot is folytattam.

Nyugdíjazásom iránti kérésemet 1923. június havában adtam be, mely 1927. június havában elintézést is nyert havi 3.895 lej megítélésével, mely összeg a legutolsó időig 5.079 lejre növekedett.

1930-ban kényszerűségből Tordára költöztem, minthogy lakásomból, az új román háztulajdonos kilakoltatott, mert az általa kért túlságosan nagy lakbért megadni nem tudtam. Ezáltal a nyugdíjasokat védő törvény oltalma alul kiestem. Alkalmas, általam megfizethető lakást nem kapván, kénytelen voltam Kolozsvárról elköltözni.

Orvosi gyakorlatommal is fel kellett hagynom.

Vagyoni helyzetem is sokat szenvedett. Kis megtakarított pénzemet a csekély nyugdíj mellett részben feléltem, részben – kölcsönökben lévén elhelyezve – a kölcsönvevő gyár

[1] Forrás: Curriculum Vitæ. Pataki Jenő önéletrajza. Kézirat. Íródott 1942-ben.

bukása, másfelől a konverziós törvény következtében elvesztettem. Felesleges bútoraim eladásával pótoltam a veszteséget.

Nyugalomba vonulásom előtt is, de azután belterjesebben foglalkoztam orvostörténelemmel. A Kolozsvárt megjelent Erdélyi Orvosi Lapokban, s ennek megszűnte után Orvosi Szemle nevet viselő új szaklapban, melyeknek állandó főmunkatársa voltam, számos, könyvtári és levéltári kutatások alapján írt orvostörténeti cikket közöltem. Cikkeim jelentek meg a Kolozsvári Vasárnapi Újságban, Ifjúságban, Pásztortűzben, Magyar Népegészségügyi Szemlében, Református Családban, Véndiákok Lapjában s a Budapesten megjelent Népegészségügyben. A román megszállás előtt az Ellenzék s a 'Magyarország Vármegyéi és Városai' Vasvármegye kötetében. Megbízásból megírtam az EME Orvostudományi Szakosztálynak a történetét.

A népszerűsítő előadások tartásában élénk részt vettem, körülbelül 25 ízben. Ezek az előadások nagyobb részt az Erdélyi Múzeum Egyesület rendes téli népszerűsítési előadássorozatában tartattak, továbbá az EME vándorgyűlésén Brassóban, Nagybányán a vándorgyűlés megnyitó díszülésén, s a kolozsvári Anya és csecsemővédő egyesület előadásai sorozatában. Tordán laktomban a tordai r. kath. Missio szabadegyetemén, a tordai ref. nőszövetség, az újtordai ref. nőszövetség, a tordai unitárius nőszövetség, a ref. férfiszövetség rendezésében. Végül a visszatérés után az EME orvosi szakosztályának megnyitó díszülésén.

Mindezen előadások, valamint az orvostörténeti közlemények – köztük 40-nél több életrajzvázlat – egytől-egyig mind a magyar, főleg az erdélyi magyar kultúra feltüntetését s a másnyelvű kultúra feletti fölényének bizonyítását célozták.

Az egyetemi 1941–42. tanév első félévében az orvosi tanári kar megbízásából, mint meghívott előadó „Fejezetek az orvostörténelem köréből" címmel előadásokat tartottam az egyetemen, s tartok a jelen tanévben is.

Oklevelem 50. évfordulója alkalmából a Szegeden működő Ferencz József Tudományegyetem 1932-ben aranydiplomával tisztelt meg, mit az EME orvosi szakosztálya 1933. június 25-én tartott rendkívüli közgyűlésen ünnepélyesen adott át. Ebben az évben a gyémántdiplomát igényelhettem.

Kétszer nősültem. 1899-ben nőül vettem Veress Sándor mérnök leányát: Irmát, ki 1920-ban meghalt. Másodszor 1921-ben házasodtam. Második feleségem: Nagy Piroska, Nagy Lajos unitárius esperes és tanár leánya.

A döntés után nyugdíjam nem volt rendezhető, mivel a döntés napján át nem jött területen laktam. Mindazonáltal a m. kir. Központi Illetményhivatal számomra 350 P. állandó segélyt utalt ki.

Jelenleg feleségemmel (Kolozsvárott) az Erzsébet út 39. sz. alatt lakom, s tervbe vett „Erdélyi Magyar Orvosok" címmel készülőben levő, esetleg megjelenő könyvemet irogatom.